

felt, men den er nyttig, fordi den fremdrager nyt materiale og nye synspunkter både om DDP og om vilkårene for parlamentarisk samarbejde i 20ernes Tyskland.

Carsten Due-Nielsen

Axel Bolvig: Billeder – sådan set. Gyldendal, København, 1974. 103 s. Kr. 46,00.

Portræt af et årti: Danmark i 30erne. Ved Axel Bolvig, Vagn Skovgaard-Petersen og Jørgen Zeeberg. Gyldendal, København, 1975. 72 s. Kr. 34,50.

At beskæftige sig med billeder i historieundervisningen er ikke noget nyt. Hidtil har man imidlertid savnet en lettilgængelig indføring i de problemer, benyttelsen af billeder rejser. Bolvigs hæfte, der udgør grundbogen i en planlagt serie, søger »at opstille nogle retningslinier for en metodisk og kildekritisk behandling af billeder som historisk kildemateriale«. Hæftet gennemgår med støtte i ca. 100 gengivelser af malerier, tegninger og fotografier en række elementære problemer ved kildebennyttelsen, og det indeholder tillige nogle rimelige indledende overvejelser over kildebegrebet, semiotik og kommunikation. Hovedsynspunktet synes at være, at billeder er meddelende, præget af menneskelig, kunstnerisk, indsats og primært kan bruges til bestemmelse af deres ophavssituation, men sekundært tillige kan indeholde kognitive elementer, som historikeren kan benytte sig af, såfremt han ønsker at anvende billederne som kilder til forståelse af deres motiver. Der gøres udmærket rede for de mange begrænsninger, historikeren må pålægge sig, især ved brug af overvejende »kunstneriske« billeder, men da hovedvægten lægges på ældre billeder, og hæftet koncentrerer sig om enkeltbilleder og ikke rummer uddybede overvejelser over billeders repræsentativitet eller deres brug som illustrationsmateriale, kunne man nok ønske et supplement til denne iøvrigt prisværdige »håndsrækning til alle, der ønsker at forstå den spændende billedverden«.

Hæftet om Danmark i 30erne indeholder ca. 125 billeder, overvejende fotografier, men også tegninger, plakater og enkelte tekststykker. Det er forsynet med en indledning og inddelt i 4 afsnit om henholdsvis det nære miljø, arbejdspladsen, kulturlivet og det politiske liv. Teksten til hvert afsnit giver en kort beskrivelse af udviklingen og nogle forbehold m.h.t. billedernes benyttelse som kilder. Til de fleste billeder føjes en kortfattet tekst med kommentar til motiv og proveniens eller med historiske oplysninger, der i øvrigt stedvis synes nok så vigtige kilder som de billeder, de er knyttet til. Som helhed forekommer billederne vældig interessante, og teksten er veloplagt og letlæst.

Sammenhængen mellem grundbogen og hæftet om 30erne er ikke umiddelbart gennemskuelig. Medens grundbogen understreger vanskelighederne ved at bruge billedernes kognitive elementer, forestiller forfatterne til hæftet om 30erne sig, at læseren skulle kunne blive i stand til »at vurdere, hvilke træk i billedmængden der synes så repræsentative, at de kan bidrage til en velbegrunnet opfattelse af 1930erne«. Læseren skal nemlig »gennem så mange enkeltiagttagelser som muligt danne sig et helhedsbillede af 30ernes Danmark; han får nok brug for at hente supplement fra skriftlige kilder, men skarphed i iagttagelse og kombination kan dog bringe ham langt med billedstoffet«.

Forfatterne er klar over, at det helhedsbillede, læseren kan danne sig, er præget af deres udvalg af billeder og tilhørende tekster, og at hæftets billeder dermed – sådan set – er en illustration til deres opfattelse af 30ernes karakteristiske træk snarere end til 30erne selv. F. eks. mener forfatterne, at det er vigtigere at bringe billeder af det, som adskiller 30erne fra andre perioder, end at vise det typiske, og bl. a. gengiver de følgelig en række billeder af den nyeste arkitektur, men ikke af almindelige huse, og de undlader at illustrere en række kulturelle institutioners aktiviteter, bl. a. fordi »deres indsats i dette årti

ikke markant adskiller sig fra andre årtier«. Billedernes *repræsentativitet* ses altså her i forhold til forfatterens opfattelse af 30'erne, og det må vel følgelig være denne, læseren skal danne sig en velbegrunder opfattelse af.

På hæftets sidste sider findes nogle opgaveforslag til støtte for læseren. Efter nogle udmærkede overvejelser over fotografiers kildeproblemer stilles her spørgsmål f. eks. om folks påklædning. Læseren bedes ud fra billederne tage stilling til, om man ud fra tøjet kan bestemme folks profession, bopæl, sociale lag og status, og normer for påklædning. Sådanne spørgsmål må vel kaldes provokerende, for de kan netop *ikke* besvares rimeligt på grundlag af billederne. I stedet for 40–50 udvalgte billeder af påklædte mennesker fra 30'erne ville man vel snarere benytte en række statistiske oplysninger og andet skriftligt materiale som kilder hertil. Vil man bestemme, om billeders kognitive elementer er repræsentative, må man som regel begynde med de skriftlige kilder.

Forfatterne gør opmærksom på nogle af billedets begrænsninger som kilde. Nogle beghenheder og emner er jo mere fotogene – og fotograferede – end andre, og en udenrigspolitisk beslutningsproces eller en socialistisk ideologi kan være vanskelig at få et billede af. Hvis man alene forstår en politik gennem dens synlige resultater, når man let til en anti-intellektuel fortolkning af den og en forvrængning af sin historiske opfattelse.

Ovenstående understreger for mig at se, at ligesom det foreliggende billedudvalg først og fremmest illustrerer forfatterens opfattelse af 30'erne, så er det væsentlige ved billeder i det hele taget deres anvendelse mere end deres kognitive, kildemæssige, funktion. Hæftet burde derfor e.m.m. i højere grad være vendt mod *brugen* af billeder såvel i 30'erne som om 30'erne i senere fremstillinger. Det er på dette punkt billeder – i hvert fald i nyere tid – har deres væsentlige kildeværdi, som også Bolvig i grundbogen er inde på. Og ved siden af denne kildeværdi til historiske undersøgelser af billedproduktion og -påvirkning er også det *illustrative* element betydningsfuldt: Hvordan man ved hjælp af billeder kan give læserens forestillingsverden et suggestivt tilskud. Danmark i 30'erne opleves virkelig på en anden måde ved hjælp af billeder som dette hæftes, og de er derfor vigtige i formidlingsprocessen og som inspirationskilder. Netop på grund af sit u håndgribelige indhold er billedet ofte et problematisk element i en påvirkning, og så meget des mere grund er der vel til at interessere sig for det og undervise i det. Læseren af det foreliggende hæfte får imidlertid næppe den tilstrækkelige hjælp til at vurdere billedanvendelse, bl. a. fordi hæftet ikke – i modsætning til grundbogen – lægger særlig vægt på billedernes ophavssituation. Det nævnes, hvorfra billederne stammer, men kun sjældent redegøres der for de nærmere omstændigheder i forbindelse med offentliggørelsen.

Carsten Due-Nielsen

Thomas C. Kennedy: Charles A. Beard and American Foreign Policy. The University Presses of Florida, Gainesville, 1975. x+199 s. \$ 8.50.

Den radikale amerikanske historiker og samfundsforsker, Charles A. Beard, endte sit forfatterskab med en række angreb på Franklin D. Roosevelt's udenrigspolitik. Som følge heraf blev han taget til indtægt af et blandet kor af konservative isolationister. Dette problem er behandlet af Thomas C. Kennedy fra University of Wyoming, som i sin bog foretager en undersøgelse og vurdering af Beard's synspunkter vedrørende udenrigspolitik, indbefattet overvejelse af personer, ideer og oplevelser som havde indflydelse på Beard's tankegang. Gennemgangen er ordnet i 8 kapitler i kronologisk rækkefølge fra tidligste ungdom til Beard's død i 1949. På baggrund af en systematisk læsning i Beard's mangesidede offentlige produktion og – som noget nyt – af hans private korrespondance, hæv-